

VAN STOLKPARK KOERIER

Nieuwsblad van en voor alle bewoners van het Van Stolkpark en de Scheveningse Bosjes
Uitgave van de Wijkvereniging 'Van Stolkpark'.

18e jaargang Nr. 72 - december 1996

Op 29 december van 11-12 Panorama open voor bewoners Van Stolkpark

Het loopt storm bij Museum Panorama Mesdag door de ruime aandacht voor de restauratie op televisie en in dag- en weekbladen.

U zult daar weinig last van hebben, als u op **zondag 29 december tussen 11 en 12 uur** naar Zeestraat 65 komt. Het Panorama is dan uitsluitend toegankelijk voor bewoners van onze wijk (f 10 per persoon te betalen aan de kassa). Reservering is niet nodig. Donateurs en lezers van de Van Stolkparkkoerier zijn ook van harte welkom.

Speciaal voor ons zal bovendien de film vertoond worden, die in 25 minuten laat zien, waarom er tien jaar gewerkt werd aan de restauratie.

Museum Mesdag

Aansluitend kunt u op eigen gelegenheid Museum Mesdag bezoeken (Laan van Meerdervoort 7, toegangsprijs f 5).
Zie ook pag. 5.

Op een in 1891 vanaf de Belvédère genomen perspectieffoto is Villa Catherina duidelijk te zien. Aan de Duinweg staat alleen Villa Panorama. Langs de Parkweg vormt een aangesloten bos de achtertuin van Villa Sanssouci. Van Stolkweg 29 (collectie Haags Gemeentearchief)

Villa Catherina gerestaureerd

De restauratie van de gevel van Villa Catherina en de ontdekking van een unieke perspectieffoto door het hoofd van de Historisch Topografische Atlas van het Haagse Gemeentearchief, Wim de Koning Gans, vormen de aanleiding tot dit artikel. Het is maar moeilijk voor te stellen dat de eenzame villa op de foto dezelfde is, als die op het punt waar Parkweg en Duinweg nu samenkomen. De opvallende villa van het Centraal Administratie Kantoor BZ, van rode baksteen, op de hoeken gemarkeerd met witte steenblokken, vormt nu weer een sieraad van de wijk.

Op 9 februari 1881 kocht architect Adam Antonius Marja Beretta van Mr. Thomas van Stolk, de stichter van het Van Stolkpark, voor f 6975 een terrein van 1550 m² op de kop van de Parkweg en Duinweg. De verkoper stelde aan Beretta de voorwaarde dat op het terrein slechts één villa gebouwd mocht worden, en geen fabriekmatige inrichtingen, noch publieke

huizen of tapperijen; dit laatste op straffe van een vergoeding van f 5000 aan de verkoper. Voor het bedrag van de koopsom verkreeg Beretta een hypotheek van 100%. In 1882 bouwde hij villa Catherina. Daarvoor had hij op 7 december 1880 al toestemming verkregen. Zoals vaker voorkwam werd de bouw niet geheel conform de tekening uitgevoerd: aan de westgevel - de kant van de

Parkweg - werd een halfronde erker gebouwd.

Op de bel-etage waren drie salons en een slaapkamer; voor een van de salons lag een loggia. De eerste verdieping bevatte vier slaapkamers en een badkamer. Op de zolders waren nog drie kamers. In het souterrain lagen een keuken, een (voorraad)kelder en een *mangelkamer en office*. Het souterrain had een buitentrapp en een eigen ingang. Na het voltooien van de bouw op 23 september 1882, droeg Beretta villa, met tuin en erf in het Scheveningsche Park, tegenover Villa Panorama⁷ voor f 20.000 over aan Bernardus Antonius Möller, koopman en winkelier in schoenen en laarzen. Möller regelde de koopsom door overname van Beretta's hypotheekschulden. Beretta had voor de bouwmaterialen een tweede en, mogelijk, derde hypotheek moeten aangaan van f 17.000 en een betaling van f 3000⁸ in contanten.

Al eerder had Möller grond aangekocht in het Scheveningsche Park: op 27 juni 1877 kocht hij van Thomas van Stolk een *stuk bouwgrond gelegen aan de Eerste en Tweede Parkweg*, groot 6755 m², voor f 3,25 per m², dus f 21.953,75, waarvoor hij een eerste hypotheek bij de verkoper kreeg, die op 1 januari 1885 afgelost moest zijn⁹. Waarom Möller niet bouwde op dit terrein, op de kop van de tegenwoordige Van Stolkweg en Parkweg, maar later wel op dat aan de overkant, kop Parkweg/Duinweg, is niet duidelijk.

De Möllers

Bernardus Antonius Möller, in 1824 geboren in Marren in Hannover, vestigde zich in 1861 als koopman in Den Haag. De eerste twee jaar woonde hij in het logement van Jacobus Pico aan het Spui 271¹⁰. Na zijn huwelijk op 22 juni 1863 met winkelierster Catherina Theijs, vestigde hij zich in het winkelpand Spuistraat 41¹¹. Catherina Theijs geboren in 1825, was sinds 1861 weduwe van Marcellinus van Dijk, ordonnans des Konings tot 1857. Zij woonde met twee dochtertjes Van Dijk tot aan haar huwelijk met Möller op het adres Lange Poten 15. Uit het tweede huwelijk werden twee zoon-tjes geboren, waarvan de oudste, nog geen jaar oud, overleed. De winkel van Möller Theys - zoals de vermelding in het Haagse adresboek uit die tijd luidt - moet zeer lucratief geweest zijn. De meisjes Van Dijk bezochten een kostschool in Leuven, zoon Tobias een kostschool in Oosterhout. In 1880 gingen de Möllers in ruste. Zij vestigden zich in afwachting van de voltooiing van de naar mevrouw Möller genoemde

Villa Catherina, in 1878 op Kanaalweg 33 (nu Kanaalweg 113). De oudste dochter gaat in 1881 naar Heemstede; de jongste trouwt in 1886 met Cornelis Hendricus Martinus Heijnen, voor de helft eigenaar van de 's Gravenhaagsche Wasch- en Bleekinrichting' aan de Haringkade 97¹². Het terrein op de kop van Parkweg en Van Stolkweg laten de Möllers beplanten; in later tijd wordt het als *tuin en voliëre* vermeld. Op de kop van Parkweg en Duinweg wordt het terrein van Villa Catherina omgeven door een open hek op een gemetseld laag muurtje. In 1890 koopt Möller van Abraham van Stolk een 1100 m² groot, open terrein achter zijn huis, tussen Parkweg en Hooge Duinweg. Dit terrein wordt als tuin ingericht.

Verdeling

De adressering van Villa Catherina was de eerste tien jaren nogal wisselvallig: Hooge(duin)weg 12, Hoogeweg 36, Duinweg 23, en tenslotte Parkweg 27. Van de overtuin aan de Van Stolkweg wordt eind 1893 een bijna 2000 m² groot terrein afgescheiden en voor f 26.639 verkocht aan J.J.W. de Wijs¹³. De Wijs bouwde hier Villa Dorothea, later als Villa Hendrika onderdeel van het VCL. Het VCL liet de villa in 1939 afbreken om een nieuwe vleugel te bouwen aan de school. In 1900, op 30 maart en 18 mei, wordt de rest van het terrein in twee delen verkocht, aan Jan Adrianus Vroege voor f 12.837¹⁰ en Wilhelm Julius Weise voor f 60.537,50.¹¹ Het eerste terrein vormde een vergroting van de tuin van Villa Insulinde, Van Stolkweg 33¹². Weise bouwde er in 1904 Villa Orania, Van Stolkweg 35¹³.

Bij de boedelverdeling van de in april 1894 overleden Möller, wordt in november 1894 Catherina Theijs eigenares van Villa Catherina en de gronden in het Van Stolkpark. De panden aan de Spuistraat (nrs. 41, 41a en 43) en een pand aan de Voldersgracht gaan in eigendom over aan zoon Tobias¹⁴. Hij verhuist al in 1895 naar Nijmegen. Tot in 1903 blijft mevrouw Möller in Villa Catherina wonen. Dan keert zij weer terug naar het centrum van Den Haag, Buitenhof 49. Haar adres bij overlijden op 1 augustus 1911 is Bezuidenhoutseweg 30.

Eshuis

Afgezien van verhuur in 1903/4 aan Henricus Johannes Murray Bakker, staat Villa Catherina na het vertrek van mevrouw Möller leeg. Op 31 maart 1906 wordt het huis voor f 45.000 verkocht aan Andries de

Bloeme¹⁵, directeur van de Nieuwe Afrikaansche Handelsvennootschap en bewoner van Villa Andrea, Duinweg 14. De Bloeme laat zijn architect J.H. Eshuis een ontwerp maken voor enkele uitbreidingen aan de villa: de loggia aan de voorzijde wordt opgenomen in een onderkelderde serre over de gehele voorzijde van het huis; aan de kant van de Parkweg wordt een raam vervangen door een erker en aan de achterzijde komt een vierkante aanbouw voor de hal en voordeur. Boven de aanbouw aan voor- en achterkant komt een balkon. Het hek rondom wordt vernieuwd en verhoogd.

De Monchy

Na voltooiing van de verbouwing verhuurt De Bloeme het huis aan Engel Pieter de Monchy, firmant van de tabaksmaatschappij Schleicher & Co. te Rotterdam. De Monchy woonde al sinds 1902 met zijn echtgenote Marie Josephine Knight en dochter Marie in Villa Hermina, Van Stolkweg 15a. Verkoop van Hermina door eigenares, mevrouw M.E. Lukwel-van Gogh, dwong hen een ander huis te zoeken. Daarbij zal de beslissing van de heer en mevrouw De Monchy ieder hun eigen weg te gaan, een rol gespeeld hebben: de heer De Monchy vestigt zich met dochter Marie in Villa Catherina, mevrouw De Monchy huurt een kamer bij mejuffrouw Kricheldorff in Villa Corsica, Van Stolkweg 32. In 1912 verlaat De Monchy Scheveningen. Hij gaat in Wassenaar wonen.

Uitkijkpost

De Monchy zal het laatste jaar van zijn verblijf in Villa Catherina last ondervonden hebben van de bouw van de villa's Parkweg 23 en 25 en Duinweg 25, die in 1911 in de tuin van Villa Catherina werden gebouwd. Hiervoor splitst De Bloeme respectievelijk 600 m², 816 m² en 539 m² af van het ruime terrein van Villa Catherina, dat daarmee teruggebracht wordt tot 795 m². Villa Catherina wordt op 9 april 1912 voor f 35.000 verkocht aan Willem Joseph Hasekamp, distillateur van beroep¹⁶. Hij betreft het huis op 12 juni 1912 met zijn vrouw Jeannette Oversluijs en hun jongste zoon, de elfjarige Johan Gerrit. Hun beide oudste zoons zijn al het huis uit. Met een onderbreking van enkele jaren voor een verblijf in Shanghai, wonen zij in Catherina tot zij naar Wassenaar verhuizen. Op 7 maart 1928 verkopen zij het huis voor f 49.000¹⁷ aan twee zusters, Helena Catherina en Jannette Johanna van Stigt, beiden verpleegster van beroep. Hun plannen met Villa Catherina lagen al vast en twee maanden

later openen zij 'Rustoord Johanna'. In de daaropvolgende vijftien jaren verzorgen zij ruim twintig bejaarden, waaronder hun vader.

De serre aan de voorkant van het huis diende als koffiekamer. Voor de vriendelijke oude dametjes in zwarte jurken, was het echter ook een uitkijkpost waar ze vrijwel de hele dag verbleven¹⁸. Aan het bestaan van het rustoord kwam een abrupt einde toen in mei 1943 het Van Stolkpark op last van de bezetter werd geëvacueerd.

Na de oorlog: kantoor

De dames Van Stigt komen niet meer terug na de oorlog, evenmin als de bejaarden. Het huis wordt als kantoorruimte toegewezen aan het Landbouw Economisch Instituut, dat het in 1952 voor f 55.000 koopt¹⁹. Dit laat - teken des tijds - een rijwielstalling in de tuin bouwen en de tuin verhardten tot parkeerterrein. Alleen de bomen blijven staan. Na zes jaar vertrekt het Instituut. Villa Catherina wordt in 1958 voor f 80.000 als 'herenhuis met tuin' verkocht aan de Stichting Internationale School²⁰. De Stichting stelt het pand ter beschikking aan de Franse school, die er tot 1980 blijft. Dan wordt het nog enkele jaren gebruikt als kantoor, het laatst door een notaris. Het gebouw is dan al enkele malen van eigenaar verwisseld; het dient als beleggingsobject. Het hoge hek wordt verwijderd, waardoor de villa veel van haar charme verliest. In 1995 komt het CAK in Villa Catherina. Het heeft aan de overkant al een kantoor en zal binnenkort vermoedelijk nog een derde pand in de wijk betrekken. Het is te betreuren dat bij het zo fraai

gestaureerde pand als zonwering zonzeiltjes zijn aangebracht, ook aan de kant waar de zon nooit komt. De metalen constructie waarmee de zeiltjes zijn opgehangen, ontstert de gevel jammer genoeg in ernstige mate.

Binnenkort zal de tuin opnieuw worden ingericht. Enkele zeer oude bomen zullen gesnoeid worden. Andere, die in slechte toestand verkeren, zullen gekapt worden en plaats maken voor jongere exemplaren. Alle reden om uit te zien naar een vernieuwde fraaie hoek in het Van Stolkpark.

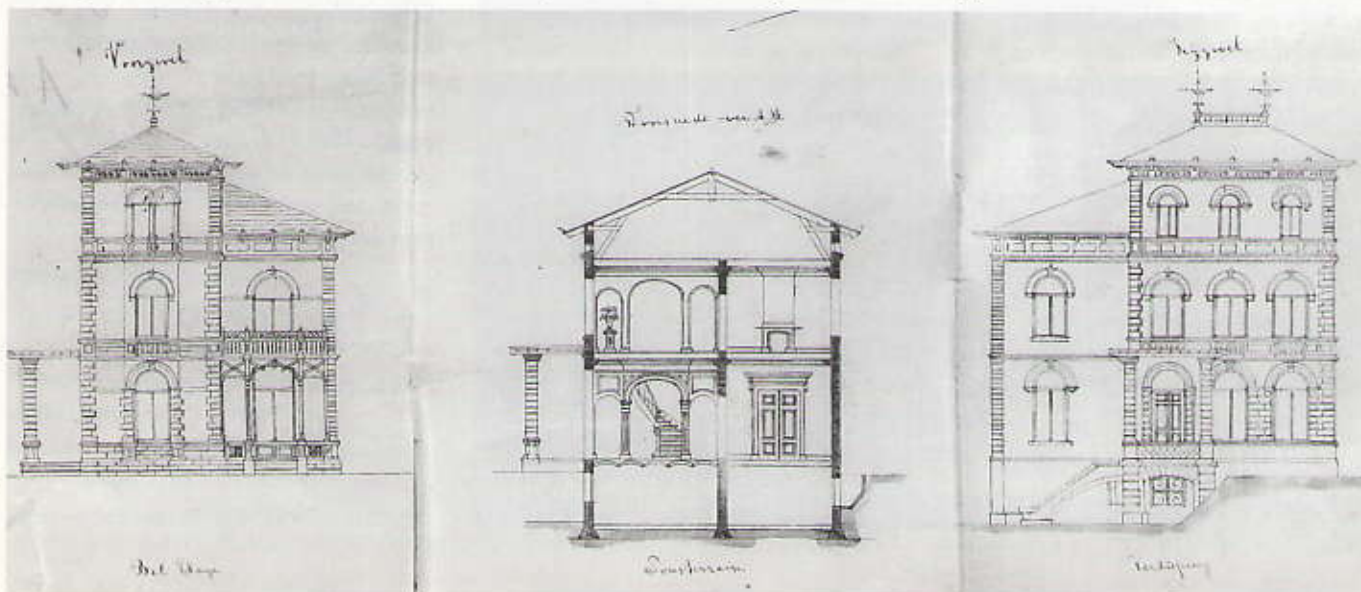
Anneke Landheer-Roelants

Villa Catherina in 1991 (Anneke Landheer)

1. Kadaster, Overgeschreven delen, deel 619 nr. 80.
2. HGA, Rapporten Bouwpolitie 843, nr. 1302.
3. Villa Panorama, Duinweg 21, werd in 1881 gebouwd, en in 1934 afgebroken. Op het terrein van de villa werd het blok van zeven huizen onder één kap, Duinweg 21 tot en met 21f en 23 gebouwd.
4. Kadaster, Overgeschreven delen 657, nr. 39.
5. Ibidem, deel 548, nr. 75.
6. HGA, Bevolkingsregister 1851-186, deel 44. f.13. Ibidem, deel 2, f.170.
8. De 's-Gravenhaagsche Wasch- en Bleekrichting, opgericht in 1865, werd in 1942 op last van de bezetter geliquideerd. Het terrein is nu onderdeel van de Miniaturstad Madurodam.
9. Kadaster, Overgeschreven delen 906 nr. 83, 20 dec, 1893.
10. Ibidem, deel 1060, nr. 62.
11. Ibidem, deel 1098, nr. 23.
12. Villa Insulinde werd in 1953 afgebroken voor een uitbreiding van het Eerste VCL.
13. Deze villa werd in 1930 aangekocht door het VCL.
14. Kadaster, Overgeschreven delen 933, nr.1 26 nov. 1894.
15. Ibidem, deel 1238, nr. 36.
16. Ibidem, deel 1408, nr. 6.
17. Ibidem, deel 2109, nr. 72.
18. Vriendelijke mededeling van mevrouw N.K. Schuurmans-Versteeg.
19. Ibidem, deel 3073, nr. 24. 3 juli 1952.
20. Ibidem, deel 3286, nr. 55, 7 maart 1958.

Tekening van de voorgevel van Villa Catherina uit 1880 (collectie Bouwtekeningen Gemeentearchief)

Verplaatsing homo-ontmoetingsplaats

Ter uitvoering van het bestuursbesluit van 10 juli, met alle beschikbare middelen bezwaar te maken tegen de voorgenomen verplaatsing van de homo-ontmoetingsplaats in de Scheveningse Bosjes (zie nummer 71, pag. 2, 3), is op 22 juli namens de wijkvereniging een bezwaarschrift ingediend bij Burgemeester en Wethouders van de gemeente 's-Gravenhage.

Wie schetst onze verbazing, dat B en W ons op 29 juli 1996 lieten terugschrijven door de adjunct-secretaris van de Commissie beroep- en bezwaarschriften, dat hij bij eerste beoordeling betwijfelde of ons bezwaar wel ontvankelijk was, omdat hij betwijfelde of er wel sprake was van een rechtshandeling. Gelukkig wist onze advocaat binnen de gestelde termijn duidelijk te maken, dat daarover bij haar geen enkele twijfel bestond.

Zitting

De gemeente schreef 19 augustus vervolgens terug dat de commissie zou beoordelen of onze bezwaren ontvankelijk waren of niet. Ook werden wij in dezelfde brief in de gelegenheid gesteld - weer binnen 14 dagen - een aanvullend bezwaarschrift in te dienen.

Dit leidde ertoe dat ons op 3 oktober werd medegedeeld, dat op maandag 28 oktober 1996 onze bezwaren - tegelijk met die van anderen, Wijkvereniging Wittebrug, Madurodam en een aantal bewoners - zouden worden behandeld in een zitting van de Commissie beroep- en bezwaarschriften. Hoewel dit niet met zoveel woorden gezegd werd, was die mededeling kennelijk tevens als uitnodiging bedoeld.

Kritisch

Het deed ons goed tijdens de zitting te kunnen vaststellen, dat de voorzitter en de beide leden van de Commissie zich kritisch opstelden tegenover het namens B en W gevoerde verweer in deze zaak. Half december zal bekend zijn, welk advies de commissie zal hebben uitgebracht aan B en W, zo vernamen wij aan het slot van de zitting. Het eind van deze juridische procedure is dus nog niet in zicht.

Begeleidingscommissie

Over de samenstelling van de begeleidingscommissie hebben wij sinds 3 september niets meer van de gemeente gehoord, hoewel aan de betrokken Raadscommissie op 10 oktober wel een voortgangsbericht ter kennisneming is gezonden.

Daarin staat te lezen, dat de bewonersorganisaties permanent geïnformeerd (zullen) worden en dat de eerste vergadering van de begeleidingscommissie in november zal worden gehouden

Intussen zitten we niet stil en proberen we ook op dit punt weer wat beweging in de zaak te krijgen. Het lijkt wel of de afstand tussen Burger en Bestuur dichtbij de Burgemeester het grootst is.

Ton Landheer

Over bouwen, breken en behouden

Tijdens een zitting van de Commissie Beroep- en Bezwaar van de Gemeenteraad op 12 november heeft het Wijkbestuur de bezwaren tegen afgifte van een bouwvergunning aan het Luzac College voor de uitbreiding van de villa met een kantoorruimte mondeling toegelicht. De bezwaren richten zich voornamelijk tegen de verdere afwijking van het bestemmingsplan, die de verleende bouwvergunning mogelijk maakt. Het bestuur heeft de aandacht van de commissie er tevens op gevestigd dat tot dan toe geen begin was gemaakt met het herstel van de tuin. Dit is één van de voorwaarden die aan de bouwvergunning is verbonden. Tot verbazing van de vertegenwoordiger van de dienst Stedelijke Ontwikkeling en van ons toverde de secretaris van de commissie ter zitting een brief tevoorschijn, waarin namens Luzac werd medegedeeld, dat tot dit herstel inmiddels opdracht was gegeven. Wij zijn benieuwd, hoe vlot aan die opdracht alsnog uitvoering zal worden gegeven.

Parkweg 15, Villa Nieuw Panorama

Wij zullen niet langer hoeven uit te zien naar een nieuwe gebruiker van de kantoorruimte, die beschikbaar komt in Villa Nieuw Panorama door de herstructurering van B.V. Verebus Engineering. Vast staat dat de toekomstige eigenaar het pand ook als kantoor zal gebruiken. Er wordt nu met voortvarendheid gewerkt aan de aanpassing van het

Bent u al vriend van het Van Stolkpark?

Het bestuur van de Wijkvereniging 'Van Stolkpark' doet al hetgeen in zijn vermogen ligt voor een goed woon- en leefklimaat, ook in uw belang. U kunt de wijkvereniging steunen door vriend te worden.

U kunt u aanmelden als vriend door een bedrag van tenminste f 35,- per jaar over te schrijven naar postrekening 288 71 32 ten name van de Stichting Vrienden van het Van Stolkpark.

Geïnteresseerden

Als u buiten het Van Stolkpark woont, op de hoogte wilt blijven van het wel en wee in het Van Stolkpark, kunt u als donateur de Van Stolkparkkoerier toegezonden krijgen na overschrijving van f 35,- naar postrekening 288 71 32.

interieur. Aangezien de eigendomsoverdracht nog niet heeft plaatsgevonden, kan nog geen mededeling worden gedaan over de identiteit van de nieuwe eigenaar.

Van Stolkweg 3, Villa Eletta

Naar wij vernemen heeft het overleg tussen de nieuwe eigenaar, Hunter Vastgoed B.V., en de gemeente over handhaving van het bestemmingsplan ter plaatse niet geleid tot een aanvaardbare oplossing. Integendeel, het verschil van mening tussen beide partijen heeft geleid tot een gerechtelijke procedure, waarbij Hunter Vastgoed voorlopig in het gelijk is gesteld. Dit mede als gevolg van een onjuiste schriftelijke mededeling van de gemeente aan de nieuwe eigenaar, dat op grond van de overgangsbepaling in het bestemmingsplan, de bestemming 'kantoor' kon worden voortgezet. Op deze mededeling heeft Hunter Vastgoed in rechte met succes een beroep gedaan. De eigenaar mag het door de gemeente bestreden gebruik als kantoor van het gehele pand nu voortzetten totdat de rechtbank een definitieve uitspraak heeft gedaan.

Ton Landheer

Duinrust vierde 20-jarig bestaan

Ook dagelijks kop soep is feest

"Fantastisch." Dat is het oordeel van mevrouw Pronk, mevrouw Toet en mevrouw Pop over de viering van het 20-jarig bestaan van Duinrust eind oktober, begin november. De tentoonstelling van voorwerpen uit het Schevenings museum - en dan vooral de kleding - het toneel, het volksdansen, het was allemaal leuk. "Maar," verzekeren ze, "er is hier altijd wat te doen: gym, handwerken, zingen, de dagopening zes keer per week, de kerkdienst vrijdag." Ook de mannen denken er zo over. Voor hen, "we zijn 75 procent ex-zeelui hier", was het bezoek aan het visserijmuseum in Vlaardingen het hoogtepunt van de jubileumviering. Maar de dagelijkse kop soep mag er ook zijn.

"De klederdracht van rond 1850, op de tentoonstelling, die was kleurig", vertelt mevrouw Pronk, zelf nog in Scheveningse dracht, met de zwarte, wijde rok. Ze is één van de weinigen. De ongeveer twintig jaar jongere mevrouw Toet herinnert zich nog het pak van haar man, "Prachtig, van laken met een fluwelen kraag".

Borreltje en herinneringen

Zoals de vrouwen nog even over de fraaie kleding praten, zo vertellen de mannen elkaar, borreltje erbij, van hun leven op de loggers en de trawlers. Ze zijn jong begonnen, Rog, Verheij en Van der Toorn. Het Scheveningse leven is de onderlinge band. De Scheveningsche Courant is nu nog hun krant. Ook al is alles anders en "komt het echte Scheveningen nooit terug". En dan komen de verhalen van rauw weer, de vleet niet kunnen inhalen, de Scheveningen 333 bijna verloren, toch nog gesleept naar IJmuiden, zeemanskunst, wel even angstig. Verhalen ook van verandering in het werk, want blijven varen was niet altijd mogelijk. Maar als je dan, - "Arie, ga's effe mee" - via de gemeente een andere baan krijgt als conciërge op een school, waar vervolgens Erica Terpstra leerling is, dan is het leven ook niet slecht.

En dan nu: het goede eten, de kerkdiensten, en vooral ook het zingen in het koor - allemaal dingen om dankbaar voor te zijn.

Zelfstandig en beschermd

De organisatoren van het feest speelden in op de liefde voor het oude vissersdorp. Natuurlijk ontbrak de bingo niet. "Altijd een trekker," zegt directeur Vos.

Een wandbord met de dezelfde tekst als op de gevelsteen, 'Dat Uwe ogen open zijn, nacht en dag over dit huis' (1 Kon. 8.29), is

voor iedereen de tastbare herinnering aan de viering van Duinrust 20 jaar.

Achter de viering zit de gedachte dat een feest 'mensen verkwikt omdat het gepaard gaat met blijdschap, vreugde en dankbaarheid'.

Structuur

Het dagelijks programma, met zijn accent op de dagopeningen, weerspiegelt de signatuur van het huis, onderdeel van de Protestants Christelijke Stichting Woon- en Zorg Centrum Scheveningen. De dagelijkse zorg voldoet aan de eisen van de tijd en is gericht op het zo lang mogelijk zelfstandig

houden van de inwoners. Duinrust is één van de vier huizen die onder directeur Vos vallen. Dit huis biedt aan 95 bewoners een één- of tweepersoonskamer. Parkrust heeft 48 aanleunwoningen, "sterk zelfstandig, maar beschermd, met de mogelijkheid van een lichte vorm van zorg". De Nieuwe Haven heeft 43 woningen en de Thuishaven 130. Naar Duinrust komen ook mensen voor dagverzorging. En buurtbewoners voor hun warme maaltijd.

Sfeer

Vos schetst de ontwikkeling in de zorg, de groei in de vraag, terwijl het aantal personeelsleden niet meegroeide. Hij vertelt van het dagelijks programma, de training, het gezamenlijk de krant lezen, de muziek, de vaste tijden, de structuur in de dag. Dat hij "zorg op maat" biedt en een "goed zorgpakket op de markt zet", is duidelijk uit de woorden van de bewoners. En uit de sfeer in de tuinkamer als het koor oefent.

Het 20-jarig bestaan van Duinrust ging niet ongemerkt aan de bewoners voorbij. De tuinkamer was bij ieder evenement weereven goed gevuld

Van Stolk-tuinen winnen prijs

De tuinen van Belvédèreweg 9 en 3 waren dit jaar de mooiste in het Van Stolkpark. Dat oordeelde de jury van de Koninklijke Maatschappij Tuinbouw en Plantkunde Groei&Bloei. Een deskundige en twee amateurtuiniers liepen in april langs alle voortuinen in de wijk. In de zomer bekeken ze de tuinen voor een tweede keer. In het voorjaar, toen de tuinen het nog moesten hebben van het wintergroen en de eerste bollen, gooiden Parkweg 16 en 25, Van Stolkweg 7 en Duinweg 23 hoge ogen. De zomerfleur bracht verandering in de puntentelling en de tuin van Commandeur kreeg de eerste prijs, die van De Waal de derde. Kanaalweg 2a, de hoektuin van Schiess, waarin nog rozen uit de tijd dat het huis gebouwd werd, kreeg de tweede prijs.

Beide keren kende de jury iedere tuin in de 22 Haagse wijken waar gekeurd werd, punten toe voor algemene indruk, bloeirijkheid en onderhoud. De hoofdprijzen vielen buiten het Van Stolkpark: in de Ridderspoorweg en de Sportlaan. De Vogelwijk had de hoogste totaalscore.

Ieder jaar

KMTP Groei&Bloei, die volgend jaar het 125-jarig bestaan viert, organiseert ieder jaar tuinkeuringen in een groot aantal gemeenten 'om het tuinieren te stimuleren, waardoor woonwijken, dorpen en steden een fraaier aanzien krijgen'. Alle tuinen in een wijk worden gekeurd of de eigenaar nu lid is van de Maatschappij of niet.

De moeite waard

Wie lid is van KMTP Groei&Bloei krijgt iedere maand het informatieve en kleurrijke tijdschrift toegestuurd. Bovendien organiseert de afdeling Den Haag onder andere plantenruilbeurzen, cursussen aanleg en onderhoud, excursies en lezingen. Leden krijgen bovendien korting op de toegang tot

tuinbeurzen, horti en verschillende professionele tuinen in Nederland. Ze kunnen ook profiteren van korting bij de aankoop van planten en tuinartikelen bij een aantal tuincentra. Inlichtingen bij Mw. V.E.M. Brinkman, tel. 3684246.

De blikvanger van tweedeprijswinnaar Kanaalweg 2a is het kantwerk van rozen tegen het hek

Langs de oprijlaan van Parkweg 25 ligt een diepe gemengde border

Van Stolkweg 7, altijd goed geschooren

Parkweg 16, nog maar kort geleden aangelegd

Winnaar eerste prijs KMTP Groei&Bloei

Bloementuin op het duin

Bloemen. Veel bloemen. Riddersporen staan als schildwachten recht en diepblauw bij de voordeur tussen stekelige rozen. Rozen klimmen in bomen en door het hek.

Ooievaarsbekken, roze, paars, paarsblauw, magenta, violet, weven zich door campanula's; staan schouder aan schouder met kruidige salvia's, papavers en teunisbloemen; laten zich vallen over muurtjes en kruipen over het pad. Phloxen en asters staan al klaar om straks het roze, blauw en paars voort te zetten, tot ver in de zomer en het najaar. Alleen de Corsicaanse den bij het hek, de dennen-appels op het pad dat om hoog voert naar het huis, en het geaccidenteerde terrein geven aan dat de tuin deel uitmaakt van het hoge Belvédère-duin.

Joost en Françoise Commandeur maken hun bloementuin samen met Marian Ruhé. Marian heeft zich met haar bedrijf 'The Cottage Garden' gespecialiseerd in ecologisch tuinieren. Daarbij dicteert de droge zandige grond haar plantenkeus voor de Belvédère-tuin. Ze leerde proefondervindelijk in haar vroegere tuin, nu de Meermin-Tuinen in Den Ham in Overijssel (zie 'Over de Heg'... van Groei&Bloei, pag. 14), dat uitgaan van de grondsoort de beste resultaten oplevert.

Stekken

Joost bouwt in zijn tuin niet alleen een collectie ooievaarsbekken op, maar brengt ook

andere interessante planten mee van zijn bezoeken aan kwekerijen. En zo zijn fleurige borders ontstaan langs de randen van de voortuin en in de diepe L-vormige achtertuin. Marian geeft in de borders zaailingen een kans en verplant ze om interessante, bij het huis passende kleurcombinaties te maken. Ze stekt en vermeerderd en heeft daarvoor achter in de tuin, uit het zicht van het huis, een speciale border.

Rozen

Tussen de vele vaste planten, één- en tweejarigen staan rozen. Op het hoogste punt van de tuin, waar het regenwater letterlijk regelrecht naar de straat loopt, plantte ze de bodembedekkende 'Green Snake' om aarde en water vast te houden. Tussen de glanzende, appelgroene bladen van de roos staat ijl en gracieus, *Gaura lindheimeri*. In de Corsicaanse den en het hek voor aan de straat klimt de witte kleinbloemige 'Paul's Himalayan Musk Rambler'. Als je achter op het terras zit, kijk je uit op 'Bobbie James', klimmend tegen de heg vlak achter een fontein van een struikroos die samen met een *Juniperus media* 'Plumosa Aurea' het punt markeert waar het duin verder naar beneden gaat, de zijtuin in. De sierlijke fontein blijkt een fors uitgelopen witbloeiende onderstam te zijn van een onbekende roos. Elders in de border staat een geurende rugosa 'Rosaie de l'Hay' met wijnrode, halfgevulde bloemen. De bekroonde 'Amber Queen' bloeit

zacht goudgeel tegen een achtergrond van *Aucuba japonica*, één van de weinige nog oudere struiken in de tuin. Marian heeft in de voortuin de duinminnende *Eleagnus* en *Euonymus* bijgeplant. Een tamarisk, met zijn kanten oudroze pluimen, heeft een plaats gevonden onder een zwaar met pruimen beladen *prunus*.

Naar wens

Eigenaar en adviseur/tuinman transformeren zo langzaam maar zeker de tuin die zes jaar geleden nog donker grijsgroen overwoekerd was door sneeuwbes en klimop. Hoe hard er gewerkt moet worden om op de kale schrale grond zoveel bloei te toveren is nu alleen nog te zien op het diepste punt van de tuin, bij de zes grote kastanjes. Wat daar moet gebeuren is nog punt van overleg. Want voor 'The Cottage Garden' is de wens van de klant het uitgangspunt voor het maken van een tuin.

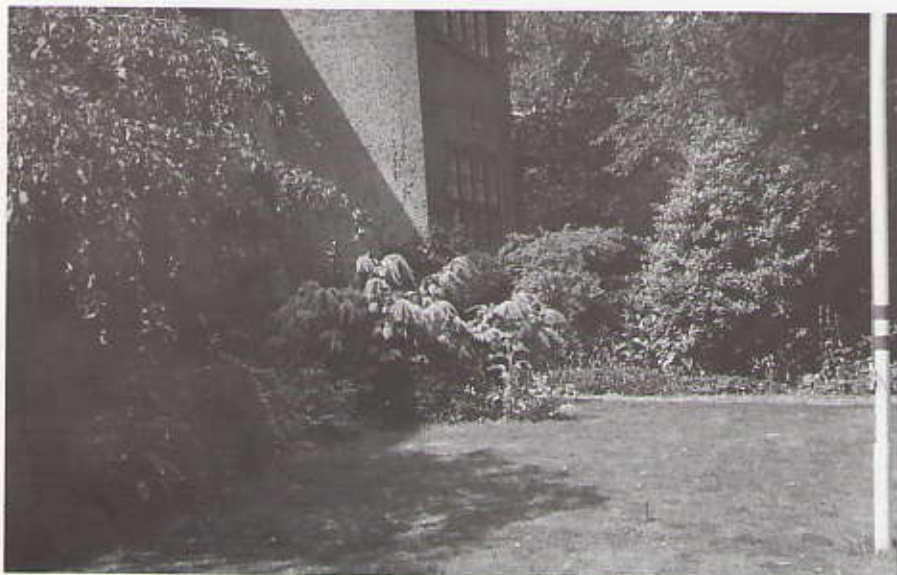

Een hoektuin op de zon met veel éénjarigen, Duinweg 23

De winnende tuin, Belvédèreweg 9, met Corsicaanse spar, *prunus* en borders vol bloemen

De derde prijs kreeg de goed onderhouden en gevarieerd beplante tuin van Belvédèreweg 3

Een droom

In 1910 begon Jkvr. Willemine Elisabeth Edzardine - in huiselijke kring Lita - de Ranitz met de verwezenlijking van een droom die haar leven lang zou duren. Ze liet een poppenhuis bouwen door Herman J. Ros, leraar aan de ambachtsschool. Deze villa richtte Lita met veel zorg in, naar zij zelf zei: "Het was de lust tot bouwen, die ik altijd heb gehad. Hier was dus mijn kans mijn wenschen ondergeschikt te maken aan wat binnen mijn bereik lag: ik kon een huis hebben zonder belasting, zonder duurte van onderhoud, tegen bouwkosten, die niet teveel boven mijn macht gingen". Overal waar zij kwam snuffelde ze naar nieuwe aanwinsten: ze vond een stoeltje bij het kasteel van Blois in Frankrijk, scherven van porselein - 'waar een artistieke knutselaarster kans zag nog iets van te maken' - na een bezoekje aan een museum, Egyptische amuletten bij een veiling. Lita ondervond bij de inrichting grote steun van haar in naaldwerk zeer bedreven zusje Anna, die vele (vloer)kleedjes vervaardigde. Vrienden en kennissen brachten aanvullingen op de inventaris. Zo is een tafeltje met een ivoren schaakspel afkomstig van koningin Emma, die bovendien haar handtekening in het gastenboek zette. Uit Engeland kwam een miniatuur Doulton-badkuip. De inrichting van het poppenhuis geeft de sfeer van een huis uit het begin van deze eeuw weer. Miniatuur-schilderijtjes - een echte Toorop, Akkeringa, Breitner, Mauve, Witsen, Van der Weele, en natuurlijk ook een Tholen - ontbreken niet. In het Haags Historisch Museum, Lange Vijverberg 7, zijn voor het poppenhuis tot 19 januari 1997 drie zalen ingericht. Een extra aanbeveling voor een bezoek kan de gedachte zijn dat de creatieve mevrouw Lita Tholen-de Ranitz van 1919 tot 1942 woonde in de Kanaalvilla aan de Haringkade tegenover de Wittebrug. De Kanaalvilla werd kort na haar vertrek afgebroken voor de aanleg van de Atlantikwall. Bij de tentoonstelling schreef Robert van Lit een alleraardigst boekje. (f 18,75 in het Museum).

Anneke Landheer-Roelants

Algemene Ledenvergadering in het VCL

Langs de 72 trapjes naar Christoffel Bisschop

In afwachting van wat na de pauze Jaap Bruintjes, directeur van het Museum Smallerland in Drachten, over de vroegere wijkbewoner Christoffel Bisschop en zijn villa Frisia zou vertellen, waren zo'n veertig Van Stolkparkers bijeen om eerst de zaken in de wijk de revue te laten passeren.

Nadat de bewoners op de vorige ledenvergadering tot hun opluchting hadden vernomen dat de straat niet ingrijpend open hoeft voor renovatie van het rioolstelsel, kwam als duveltje uit een doosje de mededeling dat op de kruising Parkweg/Van Stolkweg, de riolering er aan moet geloven. Verkeersmaatregelen zullen tijdig aan de bewoners bekend gemaakt worden.

Onrust

De aanwijzing van het gebied de '72 trapjes', het vroegere, in de oorlog afgegraven uitkijkpunt op de hoek van Haringkade en Ver-Huëllweg, tot homo-ontmoetingsplaats, leidde ook nu bij de bewoners tot grote onrust. Deze kon niet weggenomen worden op de voorlichtingsavond van 3 september. Tegen het besluit zijn juridische procedures aangespannen, namens de Wijkvereniging, maar ook door De Wittebrug en enkele particulieren uit het Van Stolkpark. Wethouder Van der Putten heeft namens Burgemeester en Wethouders toegezegd niet tot verplaatsing over te zullen gaan voor alle bezwaarschriften zijn afgehandeld.

Bij de voorstellen voor het verplaatsen van de huidige locatie bij de Kerkhoflaan is ook voorzien in de instelling van een begeleidingscommissie, onder leiding van een extern deskundige. Van de begeleidingscommissie zullen naast een vertegenwoordiger van het COC, vertegenwoordigers van de bewonersorganisaties, van de gebruikers en van de politie deel uit maken. De bereidheid van een van de bestuursleden, mevrouw Drs. M.F.T. Schrijver, namens het Van Stolkpark in de begeleidingscommissie plaats te nemen, wordt zeer op prijs gesteld. Om in de buurt te blijven: volgens afspraak zou het fietspad langs de Haringkade tussen de Wittebrug en de Cremerbrug open blijven. Het echte fietspad eindigt halverwege de Haringkade. Daarna moet de fietser tot aan de Cremerbrug van een ventweg gebruik maken. Daar kan aan beide kanten

geparkeerd kan worden, met alle gevaarlijke situaties vandien. Op de allerdrukste dagen verwees Madurodam de bezoekers zelfs voor het parkeren naar de Haringkade. Noch Wijkvereniging 'Van Stolkpark' noch De Wittebrug wensen dit te accepteren en hebben geprotesteerd.

De schoonmaakacties in het Van Stolkpark, zo mooi opgezet met medewerking van Stadsbeheer en politie, worden bedreigd met een voortijdig einde. Immers, de bewoners zijn in afnemende mate bereid hun voertuig een nacht elders te parkeren, of de plaats is bezet door voertuigen uit een met minder parkeer ruimte gezegende weg.

Eng

Het Van Stolkpark, blijkt te beschikken over een overmaat aan enge plekken: Van Stolklaantje, het bosje tegenover het Promenade Hotel, de tramhalte op de hoek van de Kanaalweg. Bij die laatste plaats, maar ook bij de glasbakken op de Haringkade, is het nogal gevaarlijk door glasscherven om de bakken heen. De vernieuwing van de trambaan op de kruising van Scheveningseweg en Teldersweg levert veel gevaar op, vooral voor schoolkinderen. Gevaarlijk en nauw blijft ook het kruispunt Kanaalweg-Duinweg-Gerbrandyweg. Snelheidsbegeleidende maatregelen kunnen daar niet genomen worden vanwege de bus, en ook omdat het kruispunt onderdeel is van de aanrijroutes van brandweer en politie. Rest het bestuursnieuws: een nieuw bestuurslid, Corina Groffen, werd - hoewel afwezig - met acclamatie begroet. De begroting 1997 levert de penningmeester veel cijferwerk op, maar voor de bewoners bleven er toen nog maar weinig vragen over.

Anneke Landheer-Roelants

Een avond terug in 1900

Bij Christoffel en Kate Bisschop in Villa Frisia, Van Stolkweg 13

Het regende niet. Het stormde niet. Het was niet glad. En toch zat 8 oktober niet de hele wijk in de bibliotheek van het VCL om te luisteren naar drs J.C.H. Bruintjes, directeur van Museum Smalingerland Drachten. Zijn lezing, 'Verzamelaars van adellijke contacten en antieke voorwerpen', was weliswaar samengevat op het convocaat voor de algemene ledenvergadering, maar de leden van de wijkvereniging die de diepe bank vervuilden voor het plastic stoeltje kregen meer. Veel meer. Zij werden binnengevoerd in Villa Frisia rond 1900. Zij waren te gast in de rijk betimmerde kamers. Zij wierpen een blik op de immense spiegel, kerstgeschenk van Carmen Sylva, in het atelier. Zij bekeken enkele schilderijen, foto's en voorwerpen. Zij ontmoetten de schilder Christoffel Bisschop, zijn Engelse vrouw Kate en hun illustere bezoekers

De 19e eeuw is in, net als het verlangen te weten hoe de mensen vroeger woonden, hoe hun huizen ervan binnen uitzagen. Het Fries Museum in Leeuwarden speelt in op die belangstelling. Kamers van de afmeting van die in Villa Frisia, ingericht met de betimmering en de collectie uit dat huis, laten zien hoe Bisschop en zijn vrouw rond de eeuwwisseling woonden in Van Stolkweg 13.

De schilder

De schilder Christoffel Bisschop is lange tijd uit de mode geweest. Toen de Haagse School bekendheid genoot (1870-1900) was ook Bisschop werkzaam in Den Haag. Maar waar het palet van de Haagse school grijs was, 'warm grijs', werkte Bisschop met rijke kleuren. Volgens A.G. Bilders schilderde hij 'rode tronie's'.

"Verstilde taferelen en een mooi coloriet", zei Bruintjes waarderend, "maar Bisschop was niet vernieuwend. Hij borduurde voort

op vroeger werk, kopieerde van eigen schilderijen. Hij werkte niet met modellen, maar gebruikte foto's als basis voor zijn figuren. Zijn werk verkocht hij aan de adel buiten Nederland. De Leeuwarder tabakskoopmanszoon kreeg de naam Zuid-Nederlands te zijn. Hij werd ingedeeld bij het katholiek cultureel erfgoed. Zijn grootse successen zijn zijn Hindeloper taferelen."

Bruintjes liet geposeerde foto's van Kate zien die Bisschop gebruikte voor zijn schilderijen. Hij toonde dia's van het interieur met de stoelen, banken, spiegels en kleinere voorwerpen als brandewijnkommen en wiegen, die ook te zien zijn op de schilderijen.

Koningin Sofie en Carmen Sylva

Bisschop kwam na een periode in Delft, Antwerpen en Parijs, waar hij in de leer was bij Comte en Gleyre, in 1855 met zijn moeder in Den Haag wonen. Daar had hij een bewonderaar in Koningin Sofie. Zij kwam regelmatig naar zijn atelier in de

Boomsluiterskade. Ze bezocht hem ook toen hij, getrouwd met de adellijke Kate Swift, vanaf 1882 in Villa Frisia woonde. Ook Kate schilderde. Ze had van haar ouders geen les mogen hebben van een kunstenaar - 'too shocking' - maar kopiëren mocht wel. En zo werkte ze met haar zuster in het Mauritshuis. Volgens de verhalen ontmoette Bisschop haar daar. Ze trouwden in 1868.

Collectie bijna compleet

De Bisschops verzamelden voornamelijk 16e en 17e eeuwse voorwerpen. Maar in hun collectie, die bijna helemaal compleet bewaard is gebleven, bevinden zich ook juwelen en andere kostbare 19e eeuwse voorwerpen, geschenken van hun vrienden, leden van adellijke families, veelal gerelateerd aan het Huis van Oranje. Zo hadden de Bisschops nauwe contacten met het huis Van Saksen-Weimar en het huis Zu Wied. Ze logeerden regelmatig in Neu Wied bij prinses Marie van Nassau. Elisabeth von Wied, koningin van Roemenië, die bekend werd als de schrijfster Carmen Sylva, kwam regelmatig kuren in Scheveningen en bezocht dan ook Villa Frisia. In de collectie zitten foto's van logeerpartijen in Neu Wied en van Carmen Sylva. Bisschop inscendeerde Carmen Sylva's 'Grosse Oper' die uitgevoerd werd op Neu Wied. Alle correspondentie van Carmen Sylva en van koningin Sofie met de familie Bisschop is bewaard gebleven.

Grandeur

Interieur, verzameling, schilderijen en archief, samen geven ze een zeer compleet beeld van de schilder, zijn vrouw en hun leven in het Van Stolkpark. Bisschop mag dan een 'petit-maitre hollandais' genoemd zijn, zijn leven had grandeur.

Kasteel Pelisor in Sinaia, Roemenië, waar Carmen Sylva woonde

Wijkvoorzitter liet zich informeren over Haagse riolering

Spannende tocht onder de grond

Het Van Stolkpark heeft zijn eigen Third Man, zijn eigen Harry Lime. Eén die het riool echter niet gebruikte om te ontsnappen aan achtervolgers. Maar om zich te informeren. Eén die niet rende door ruime ondergrondse hoofd- en zijstraten, maar die behoedzaam schuifelde door een smalle, gewelfde tunnel. Volgens de instructie. Eén die op zijn tocht niet werd begeleid door een spannende tune, maar door het geluid van water. Overstemd door de rustige uitleg van Henk van den Berg, de rioolinspecteur, die Den Haag onder de grond minstens zo goed kent als erboven.

Op uitnodiging van Ir. A. Brouwer, hoofd afdeling rioolhoofdleiding van de Dienst Stadsbeheer, liet Lime/Landheer zich onlangs met een haak aan de nek van zijn rubberen survival suit zakken in het transportriool op de hock van de Conradkade, bij het Corner House. Landheer liep met Van den Berg en Brouwer naar het verzamelriool bij de Laan van Meerdervoort, negentig meter verderop.

"Wel beklemmend," zegt de wijkvoorzitter. "De ruimte is beperkt. Langs het eigenlijke riool liggen een soort kaden, maar omdat de werving van het dak daar direct begint, is het er te laag om te staan. Je loopt dus door het kanaal. Schuifelend, om niet te vallen. Mocht dat gebeuren, dan moet je ervoor zorgen niet voorover te vallen in de smurrie, maar op je zij."

"Het enige licht is dat van de lantaarns. Daarvan wist ik dat ze explosiebestendig zijn. Het kleine rode lichtje van de zuurstofmeter van mijn begeleider Henk geeft aan dat we veilig verder kunnen lopen. Ik had geen last van de stank - vond eigenlijk dat dat meeviel. Ik heb ook geen rat gezien. Wel pampers en andere rommel. Van de straat boven je hoor je niets, alleen de tram op de brug. Onder de grond is er het geluid van soppend water tot de plek waar het water van de kolken in het verzamelriool komt - dat is net een waterval."

Prachtig metselwerk

"Door het hoofdriool, dat ruim honderd jaar oud is en prachtig metselwerk heeft, gaat het water met vrij grote kracht naar de waterzuiveringsinstallatie bij de Houtrustbrug. De riolen die op het hoofdnet uitkomen zijn soms een meter, soms maar tachtig centimeter hoog. De nauwste riolen worden alleen met een video geïnspecteerd. Dat gebeurde ook in het Van Stolkpark. Om de staat van het metselwerk van de grote riolen te beoordelen test een inspecteur met een rood-witte stok met een ijzeren punt het metselwerk. Dezelfde stok houdt hij voor de

veiligheid voor zich bij het lopen," vertelt Landheer. Het onderhoud van het Haagse riool is jarenlang verwaarloosd. "Pappen en nathouden, zo ging het. Er wordt fors aan gewerkt om dat te veranderen, is me verzekerd. De totale vernieuwing van het riool Kanaalweg is een voorbeeld in de buurt. In het Van Stolkpark was alleen een kleine reparatie nodig aan de buis bij het pleintje van de Van Stolkweg. Daar werd een sok aangebracht in de binnenkant van de pijp," aldus Landheer.

Is kustlocatie wenselijk?

Een kustlocatie Den Haag/Hoek van Holland? 't Kan, is de conclusie van een haalbaarheidsstudie, uitgevoerd door Kuiper Compagnons, Bureau voor Ruimtelijke Ordening en Architectuur, samen met DHV Milieu en Infrastructuur en Coopers & Lybrand. Het is een economische impuls voor de zuidwestvleugel van de Randstad. En een oplossing voor de ruimte-nood in Zuidholland, vindt de Commissie Ruimtelijke Ordening van de Provinciale Staten. De statenleden willen het plan op de politieke agenda hebben. Op papier zien de plannen er fraai uit: een eiland van 17 kilometer waarop 40 000 woningen komen omringd door verschillend landschap, gecultiveerd en zeer natuurlijk. Het eiland is met vijf strekdammen verbonden met de kust. De eerste dam is geplanned bij Houtrust. De kustlocatie zal een slordige 15 miljard gulden gaan kosten.

Nodig?

"Niet nodig," zegt milieudeskundige Wouter van Dieren. "In de Randstad is nog voldoende ruimte is voor wonen en werken. De kustlocatie is uiterst kostbaar. Bovendien zal er, volgens de plannen, een bouwdichtheid zijn, die in Nederland nergens voorkomt. "Tegen", zegt het Comité 'Deining aan zee'. "Tegen", zegt ook oud-Hagenaar Wim deBie. "Tegen,"

Wel beklemmend, vond Landheer (midden)

roept ook de Stichting Duinbehoud. "Is een kustlocatie nodig, willen we die en ie willen er eigenlijk wonen?", zijn ook de vragen van het bestuur van de Wijkvereniging en van de Gezamenlijke Scheveningse Bewonersorganisaties (GSBO) en de Federatie van Haagse Wijkorganisaties. Het Wijkbestuur heeft ervoor gepleit dat de verschillende bewonersorganisaties en de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming (AVN) de krachten bundelen en gezamenlijk de plannen bestuderen, kennis verzamelen en commentaar geven. "Het is nu nog te prematuur om een mening te geven. Eerst moeten de wijkbewoners zich uitspreken en daarvoor is een ledenvergadering nodig. Een voorlopige conclusie is in ieder geval dat er een zeer grote druk zal komen op de wegen langs het Van Stolkpark naar de Houtrustweg, de weg naar het op het eiland gelegen Zeestad. Wegen die ook nu al zeer druk zijn. Dit probleem geldt ook al voor de Noordelijke Randweg. De drukte brengt geluidsoverlast mee en ongetwijfeld een verdere aantasting van het groen en dus van het leefmilieu in dit deel van de stad. Een eiland voor de kust zal betekenen dat de golfslag hier verdwijnt, dat stroming en verplaatsing van zand veranderen, dat we binnenduinen krijgen in plaats van duinen aan zee, dat ook de horizon, het uitzicht veradert. Willen we dat?"

Scheveningen 115 jaar geleden

'Panorama Mesdag, een belevenis in ruimte en tijd'

"Lucht, zee, duinen, dorpsgezicht - 't is alles opgefrist' had in de Haagsche Courant van 31 oktober 1996 kunnen staan. Daags tevoren was de restauratie van Panorama Mesdag immers officieel opgeleverd in aanwezigheid van Koningin Beatrix. Het commentaar stond echter in Het Vaderland van 2 augustus 1888, bij de heropening. Het schilderij was anderhalf jaar in het panoramagebouw in München te zien geweest. Daarna was Mesdag enkele maanden bezig aan het herstel van zijn bezit. Het grote verschil tussen beide restauraties is het uitgangspunt: in 1888 werden panorama's nog gezien als een vorm van publieksvermaak, niet bedoeld voor de eeuwigheid. In 1996 wordt Panorama Mesdag beschouwd als een cultuurmonument, het beste schilderij ook, dat Mesdag gemaakt heeft. Nooit eerder kwamen aan het behoud en de restauratie van een schilderij zoveel onderzoek en techniek te pas. Een restauratieteam van drie man werkte er tien jaar aan, gesteund door een keur van medewerkers en adviseurs uit binnen- en buitenland, het vertrouwen van de Raad van Bestuur en

een groot aantal financiers. Het resultaat mag gezien worden. Daarover een oordeel te vormen kan het beste door zelf te gaan kijken, bij voorbeeld op zondag 29 december 1996 (zie pag. 1).

Als onderdeel van de jarenlange ontdekkingsgreis, die de restauratie is geworden, verscheen onder eindredactie van Yvonne van Eekelen het boek 'Magisch Panorama - Panorama Mesdag, een belevenis in ruimte en tijd'. Zelf schreef Yvonne van Eekelen ook tal van artikelen, waaronder dat over de wording van het panorama. Door een nauwkeurige bestudering van het schilderij en vergelijking met ander werk van de kunstenaars die eraan gewerkt hebben, kwam zij tot nieuwe inzichten wat betreft het aandeel dat elk van de schilders heeft geleverd aan de totstandkoming van het panorama. Verrassend is haar conclusie dat vooral het aandeel van de jonge Breitner aanzienlijk groter is geweest dan vroeger werd aangenomen. Zijn werk aan het panorama heeft in belangrijke mate bijgedragen aan zijn latere, zo succesvolle werk.

Ook maakt zij melding van de vriendschap van de Mesdags met het echtpaar Blommers, dat op Van Stolkweg 17 woonde, en zelfs twee van hun kinderen vernoemde naar de beide Mesdags. Vrijwel geen onderwerp dat betrekking heeft op het Panorama Mesdag en op het verschijnsel panorama blijft onbesproken in dit voortreffelijk geschreven en geïllustreerde boek (200 pagina's, 215 illustraties, vele in kleur, f 39,50).

Jammer genoeg wordt er met geen woord gerept over de 33 neven en nichten van Hendrik Willem Mesdag en zijn vrouw Sientje Mesdag-van Houten, die in 1910 als aandeelhouders van de toen opgerichte familievennootschap N.V. Panorama Mesdag, de zorg voor het voortbestaan van het zo geliefde magnum opus van oom en tante op zich namen.

Aan de onvermoeide en belangeloze toewijding van hen en hun nazaten is het toch te danken dat wij ons vandaag nog een fotografisch nauwkeurig beeld kunnen vormen van onze woonomgeving, 115 jaar geleden.

Eén van de dia's ter voorbereiding van de restauratie van het 1680 m² grote vergezicht van Scheveningen. Kanaalweg, Belvédère en de eerste villa's van het Van Stolkpark zijn er duidelijk op te herkennen (Collectie Museum Panorama Mesdag)

Museum Mesdag

(vervolg van pag. 11)

Misschien is het toeval, maar slechts enkele weken, voordat de restauratie van het Panorama werd opgeleverd, werd het Museum Mesdag heropend na een restauratie, van vier jaar. Het werd in 1887 gebouwd in de tuin van het woonhuis van de Mesdags aan de Laan van Meerdervoort, waarmee het nu is verbonden en uitgebreid. Het museum is grotendeels teruggebracht in de staat waarin het verkeerde toen het echtpaar zijn collectie schilderijen van de Haagse School en de School van Barbizon en zijn omvangrijke verzameling kunstnijverheid - van Colenbranders Rozenburgkeramiek tot Chinese en Japanse bronzen - aan de Nederlandse staat schonk in 1903.

Ton Landheer

Tekening Else Ringnalda

In deze Koerier

Panorama Mesdag open voor bewoners Van Stolkpark	1
Villa Catherina gerestaureerd; foto ontdekt	1,2,3
Homo-ontmoetingsplaats; Bouwen, breken en behouden	4
Duinrust 20 jaar	5
Prijzen voor Stolktuinen	6,7
Algemene ledenvergadering: poppenmuseum	8
Villa Frisia	9
Riool; Kustlocatie	10
Mesdag & Mesdag	11
Wijkinfo	12

Aan dit nummer werkten mee
Anneke Landheer, Ton Landheer
en Els Ketelaar

Overnemen uit de inhoud van de Van Stolkparkkoerier alleen met toestemming van de redactie, én met bronvermelding.

Dassen en sjaals met logo

Blauwe zijden dassen en gewone polyester in blauw, wijnrood en groen zijn te krijgen bij het contactadres in de wijk.

De dassen zijn gesierd met het logo van de Wijkvereniging Van Stolkpark, een gouden kikker op een groen plompeblad.

De zijden dassen kosten f65,-, de gewone f25,-. sjaals, chokers en butterflies kosten ook f25,-, pochettes f12,50.

Babysitters

Advies-tarieven zijn:

f 5,- per uur van 19.00 - 24.00 uur

f 6,- per uur vóór 19.00 uur (dus overdag) en ná 24.00 uur.

Als een babysitter blijft slapen, dan wordt het tarief berekend tot het moment van thuiskomst van de ouders.

Het is noodzakelijk gebleken beide partijen erop te wijzen, dat er duidelijke afspraken moeten zijn over het tarief, over de tijd van thuiskomst en over het al dan niet ontvangen van bezoek tijdens het babysitten. Het is voor iedereen prettiger dit van te voren goed te regelen.

Natalie Engering	telefoon 350 20 70
Suzanne Gerding	telefoon 355 22 96
Patricia Gerding	telefoon 355 22 96
Kiki Grooss	telefoon 355 37 90
Joris van Imhoff	telefoon 352 09 64
Stephanie Krijt	telefoon 355 42 28
Rolien Landheer	telefoon 354 12 96
Beatrijs Vermeulen	telefoon 350 71 60
Christien Vermeulen	telefoon 350 71 60/ of 071 - 14 12 08

Wijkvereniging "Van Stolkpark"

Contact- en correspondentie-adres: Prof. P.S. Gerbrandyweg 3, telefoon 354 12 96, fax 352 40 34
Secretariaat: mevrouw A.E.M. Landheer-Roelants

BESTUUR:

Voorzitter:

Mr. T. Landheer
Prof. P.S. Gerbrandyweg 3
telefoon 354 12 96

Ondervoorzitter:

Mevrouw Drs. M.F.T. Schrijver
Prof. P.S. Gerbrandyweg 11
telefoon 350 48 62

Secretaris:

Mevrouw C.W.M.F. Groffen
Parkweg 6a
telefoon 355 37 21

Penningmeester:

Ir. G.C.G.M. Kools
Prof. P.S. Gerbrandyweg 2
telefoon 355 30 25

Leden:

Mr. F.N. Grooss
Van Stolkweg 13
telefoon 355 37 90

Mevrouw A.M.E. Oudegeest
Parkweg 17g
telefoon 355 50 63

Jhr. Mr. J.J.M.M. van Rijckevorsel
Duinweg 10
telefoon 352 50 54

Stichting Buurtpreventie Van Stolkpark:

Voorzitter:
Jhr. Mr. J.J.M.M. van Rijckevorsel
telefoon 352 50 54

Secretaris:

Mevrouw A.M.E. Oudegeest
telefoon 355 50 63

Penningmeester:

Mevrouw W. van Ginkel
telefoon 355 56 68

Residentie Beveiligingen: telefoon 381 85 78

Van Stolkparkkoerier:

Redacteur E.A. Ketelaar-de Vries Reilingh
telefoon 350 65 37

Verspreiding:

G. de Lange
Kanaalweg 53
telefoon 3514309
i.s.m. mevrouw M.W.A. Tjeldhof-Spronk
Kanaalweg 7f
telefoon 358 57 45

Burenhulp:

Wijkhoofd:
Mevrouw A.A. Hiebendaal-van Rhijn
telefoon 350 39 93

Stadsdeelkantoor Scheveningen
Duinstraat 10

Stadsdeelcoördinator:

Mevrouw J.P.M. van der Meer
telefoon 353 56 00

Servicepunt Stadsbeheer:

telefoon 353 56 50

Wijkagent:

M.M. de Zeeuw, Politiebureau Nieuwe Parklaan,
telefoon 310 30 56/310 30 52

Adviseur beveiliging: A. van Leeuwen,
Politiebureau Nieuwe Parklaan,
telefoon 310 30 55/310 30 52

Rayonagent:

F. de Ruiter, Politiebureau Nieuwe Parklaan,
telefoon 310 30 38/310 30 52